

ЗМІНЕНІ СТАНИ СВІДОМОСТІ В АНГЛОМОВНОМУ ТА УКРАЇНСЬКОМОВНОМУ МІЛІТАРНОМУ ХУДОЖНЬОМУ КОНТЕКСТІ

Присяжнюк Людмила Федорівна,

кандидат філологічних наук, доцент,

доцент кафедри іноземних мов

Київського національного університету

імені Тараса Шевченка

plf_plf@knu.ua

orcid.org/0000-0001-5097-7598

Мета дослідження полягає у встановленні вербально-образних і наративних засобів і способів художнього втілення змінених станів свідомості (далі – ЗСС), викликаних перебуванням людини в кризових ситуаціях під час війни. Тригерами таких станів є безпосередня участь у бойових діях, інтенсивна ментальна концентрація для вирішення смертельно небезпечного завдання, перебування в натопті чи довготривалі усамітнення, спостерігання жорстоких сцен тощо. Матеріалом дослідження слугувала сучасна воєнна англomовна художня проза та українськомовна художня публіцистика, а саме англomовні романи Майкла Ондатже “The English Patient” та Чімаманди Нгозі Адічі “Half of a Yellow Sun”, а також українськомовні есе сучасних відомих українських авторів, зібраних в Антології «Воєнний стан», присвяченій осмисленню російсько-української війни. ЗСС розглядаються як художнє втілення психосоматичних станів персонажа, який зображується в умовах, пов’язаних з редукацією чи зростанням нормального рівня зовнішньої або внутрішньої стимуляції психіки під впливом бойових дій, що спричиняє якісні та кількісні зміни патернів квазісвідомості.

Методи. У статті запропоновано **лінгвопсихологічний метод аналізу** словесних образів, залучених для втілення ЗСС. Алгоритм аналізу передбачає виокремлення психосемантичних параметрів ідентифікації такого типу ЗСС; встановлення типу мислення, який є основою образу; аналіз домінуючих властивостей змісту образу та динаміки і способів його розгортання в тексті. Наративна площина виокремлених уривків вивчається за допомогою **лінгвонаративного** аналізу. Наративна перспектива аналізованих текстів вивчається крізь призму художнього втілення часопросторових координат, оскільки зміна у сприйнятті часу й простору є одним із важливим показників ЗСС. Іншим важливим критерієм є фокалізація, тобто оповідна перспектива, яка слугує одним з параметрів визначення інтенсивності та глибини зображуваних станів.

Основні результати дослідження полягають у встановленні критеріїв ідентифікації ЗСС у мілітарних художніх контекстах; визначенні типів ЗСС відповідно до тригерів, які їх спричиняють; встановленні особливостей образного втілення ЗСС і аналізі когнітивного підґрунтя відповідних словесно-образних і наративних засобів.

Висновки. Основні психосемантичні параметри ідентифікації ЗСС включають часопросторову дезорієнтацію, перехід від переважної опори на вербально-логічні, понятійні структури, до відображення у формі наочно-чуттєвих (довербальних) образів; зміну емоційного забарвлення відображеного у свідомості внутрішнього досвіду. Характер образності, залученої у втіленні ЗСС, залежить як від індивідуально-авторських особливостей втілення таких станів, так і від сприйняття певного виду ЗСС у різних культурах. В українськомовних текстах простежується зображення ЗСС крізь призму українського культурного коду. Можна говорити про поділ таких станів на нижчі (наприклад, транс під час ритуального танцю) та вищі (транс від прослуховування музики). Перші зображуються крізь сенсорне та тілесне кодування. Образне втілення другого типу таких станів спирається на залучення вербального асоціативного мислення та використання образності, створеної на основі перенесення значення. У всіх аналізованих текстах ЗСС зображуються як адаптивний механізм психіки, що дозволяє пристосуватися до жаклимих реалій війни.

Ключові слова: воєнний художній дискурс, зіставна стилістика, лінгвопсихопоетика, словесний образ, лінгвопсихологічний аналіз вербальної образності, наративний аналіз.

ALTERED STATES OF CONSCIOUSNESS IN ENGLISH AND UKRAINIAN MILITARY FICTION

Prysiazhniuk Liudmyla Fedorivna,
*Candidate of Philological Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department
of Foreign Languages
Taras Shevchenko National University of Kyiv
plf_plf@knu.ua
orcid.org/0000-0001-5097-7598*

The article aims at revealing verbal and narrative means for representing altered states of consciousness (ASCs) triggered by warfare. Such states may fall into different kinds: battle trance, concentration on a life-risking task, mass trance, ASCs as a result of long-term isolation or witnessing atrocities. The study is based on the novels by M. Ondaatje *The English Patient* and Chimamanda Ngozi Adichie *Half of a Yellow Sun*, both centering on war and conflict. The research material in Ukrainian was taken from the essays written by contemporary Ukrainian authors to share their experiences of the war in Ukraine. ASCs are viewed as states occurring due to an excessive/insufficient level of external or internal stimulation and are significantly different from ordinary states. **Methods.** A linguopsychological analysis of verbal imagery is applied to identify key psycho-semantic parameters of ASCs and cognitive grounds of their manifestation in English fiction and Ukrainian essays. The main focus of the **narrative analysis** is on the specificity of space and time presentation as it is one of the essential characteristics of ASCs. Another important feature of ASC manifestation in literary contexts is focalisation, which makes it possible to judge about the intensity and depth of ASCs.

Results. The present work offers criteria for the identification of ASCs in literary contexts, provides the classification of ASCs caused by war and conflict, and elucidates verbal and cognitive features of their manifestation.

Conclusions. The key criteria for ASC identification are as follows: space-time disorientation, prevalence of sensory images, significant changes in emotional colouring of the texts under analysis. The depiction of ASCs depends both on authors individual styles and the culture they belong to.

Key words: military fiction, comparative stylistics, linguopsychopoetics, verbal image, linguopsychological analysis of verbal imagery, narrative analysis.

1. Вступ

Стаття присвячена вивченню змінених станів свідомості (далі – ЗСС) на матеріалі англomовних та українськомовних художніх і художньо-публіцистичних текстів про війну. У сучасних лінгвістичних студіях війна розглядається як дискурсивне явище (Discourses of War and Peace, 2013; Яворська, 2024; Shevchenko, 2022; Ushchyna, 2022), що вивчається крізь призму поєднання її соціокультурного та мовного вимірів (Яворська, 2024: 212) у межах комунікативно-дискурсивних досліджень (Яворська, 2024) соціокогнітивної дискурсології (Ushchyna, 2022), когнітивної риторики (Potapenko, 2023), когнітивної семіотики (Shevchenko, 2022), когнітивної поетики (Белехова, 2023) тощо. Матеріалом для вивчення цього дискурсивного конструкту є різні види дискурсу (Український військовий дискурс, 2024), зокрема медійний (Ushchyna, 2022; Яворська, 2024), художній (Белехова, 2023) і дискурс соціальних мереж (Shevchenko, 2022). Таким чином, *актуальність* дослідження зумовлюється загальною спрямованістю сучасних філологічних студій на вивчення семантичних, стилістичних, мультимодальних і когнітивних аспектів воєнного дискурсу. *Новизна* роботи полягає в аналізі художнього та художньо-публіцистичного воєнного дискурсу з погляду конструювання персонажної свідомості у всій її багатосторонності, яка, серед іншого, включає ієрархію станів свідомості: активну (звичайну) свідомість, сон і змінений стан свідомості.

Мета дослідження полягає у встановленні вербально-образних і наративних засобів і способів художнього втілення ЗСС у сучасній військовій англomовній художній прозі

та українськомовній художній публіцистиці. Зазначена мета передбачає виконання низки завдань:

- надати визначення ЗСС як художнього феномену;
- встановити параметри ідентифікації ЗСС, тригером яких є чинники, пов’язані з воєнними діями;
- визначити лінгвокогнітивні особливості художнього втілення ЗСС;
- окреслити домінуючі тенденції оповідної актуалізації ЗСС в англійській транскультурній художній прозі та в українськомовній художній публіцистиці.

Дослідження виконане в річницю неоантропоцентризму – новочасної світоглядної парадигми, у межах якої «кожний фрагмент природного середовища розглядається як цілком самоцінна одиниця буття, що забезпечує функціонування складного механізму самоорганізації всієї світобудови» (Словник новотворів, 2000) та передбачається багатовимірність висвітлення мовної особистості (Колесник, 2015: 439), «трансдисциплінарне вивчення природи складних феноменів» (Воробйова, 2021), зокрема психологічних явищ і процесів, які досить часто не підлягають ословленню, здебільшого пов’язані із суб’єктивним дорефлексивним досвідом, доступним лише для внутрішнього споглядання і відчуття. Художнє втілення таких явищ має розмитий характер через відсутність безпосередніх вербальних маркерів, що вимагає використовувати реконструкцію та моделювання як основні підходи до аналізу.

У статті пропонується **новий** напрям вивчення художнього тексту – лінгвопсихопоетика та **нова** методика дослідження художнього образу, що базується на когнітивній теорії образу (Белехова 2002) та врахуванні лінгвопсихологічних критеріїв образотворення, розроблених у межах цього дослідження. Алгоритм аналізу структури словесного образу містить такі критерії:

- виокремлення психосемантичних параметрів, релевантних для ЗСС з метою ідентифікації відповідних текстових контекстів;
- встановлення типу мислення, який є основою образу: первинне (дорефлексивне, чуттєве, що спирається на емоції та сенсорику) / вторинне (конкретно-логічне, вербальне, інтерпретативне);
- аналіз домінуючих властивостей змісту образу: предметність, природоцентричність; емоційність; тілесність, сенсорика, культурний код;
- розкриття динамічних характеристик образу (динаміка розгортання образу, його перетворення, асоціативні зв’язки з іншими образами);
- встановлення стратегій образотворення: залучення тропеїчного / сенсорного коду; інтер’юризація / екстер’юризація образного складника.

Лінгвопсихологічний аналіз наративних стратегій і тактик втілення ЗСС у мілітарному художньому й художньо-публіцистичному контексті ґрунтується на теоретичних засадах наративних досліджень втілення свідомості в тексті (Cohn 1978). Специфіка предмета дослідження зумовлює зосередження на категоріях часу й простору, зміна у сприйнятті яких є однією з характерних рис ЗСС, а також фокалізації, тобто оповідної перспективи. Остання є важливою для визначення глибини занурення у ЗСС.

2. Що таке змінні стани свідомості?

Історія вивчення ЗСС як окремого предмета дослідження бере свій початок у працях У. Джеймса (James 2003), який уперше виділив спектр станів, що відрізнялися від відомих уже на той час у психології двох крайніх станів – неспанья і сну. Надалі ідея вивчення змінених станів у контексті функціонування свідомості психічно здорової людини розвивалася в дослідженнях А. Людвіга (Ludwig 1966) та Ч. Тарта, який уперше запропонував академічному середовищу розглядати незвичні стани свідомості не як патологічні, а як такі, що супроводжують наше нормальне функціонування (Tart 1986). Завдяки цьому нині ЗСС розглядаються як резерв

наших психічних можливостей, що є особливо важливим для пошуку адаптивних механізмів психіки під час воєнних дій.

Узагальнюючи вищезазначені позиції, можемо трактувати ЗСС як тимчасове відхилення від звичного рівня активного стану свідомості (стану неспання) під впливом факторів, що призводять до перевищення або надмірного зниження інтенсивності зовнішньої та внутрішньої стимуляції психіки (наприклад, дія психотропних речовин, переохолодження або перегрів, медитація тощо) (Ludwig 1966; Tart 1986).

У контексті нашого дослідження ми розглядаємо ЗСС як художнє втілення психосоматичних станів персонажа, який зображується в умовах, пов'язаних з редукцією чи зростанням нормального рівня зовнішньої або внутрішньої стимуляції психіки під впливом бойових дій, що спричиняє якісні та кількісні зміни патернів квазісвідомості. Класичним прикладом таких станів є бойовий транс, що виникає під час безпосередньої участі в бойових діях. Окрім того, до тригерів ЗСС можна віднести ритуальні танці перед виїздом на бойове завдання, перебування в натовпі під час евакуації, виконання смертельно небезпечних завдань, що вимагає надзвичайної концентрації тощо.

3. ЗСС в англомовній художній прозі

Матеріалом дослідження слугували романи канадського прозаїка Майкла Ондатже “The English Patient” та нігерійської письменниці Чімаманди Нгози Адічі “Half of a Yellow Sun”. Дія всесвітньо відомого твору “The English Patient” відбувається на тлі Другої світової війни, а захопливий роман “Half of a Yellow Sun” описує воєнні дії під час боротьби за незалежність.

Аналіз образних засобів втілення ЗСС, пов'язаних з бойовими діями, у виокремлених контекстах з роману “The English Patient” виявив, що психосемантичними параметрами ЗСС є зміна часопросторової орієнтації, порушення сприйняття послідовності подій, порушення цілісності мислення: поява спонтанного плину думок. В основі словесних образів на позначення ЗСС лежить вербальне інтерпретативне мислення з переважанням тропеїчного образотворення, заснованого на перенесенні значення. Окремі словесні образи пов'язані між собою асоціативними зв'язками. Оповідною технікою, що використовується для втілення ЗСС, є психонаратив у термінах Д. Кон (Cohn, 1978).

Розглянемо відтворення ЗСС, спричинених надзвичайною концентрацією психічних сил під час роботи сапера у зазначеному романі М. Ондатже:

Later he would need distractions. Later, when there was a whole personal history of events and moments in his mind, he would need something equivalent to white sound to burn or bury everything while he thought of the problems in front of him. The radio or crystal set and its loud band music would come later; a tarpaulin to hold the rain of real life away from him.

But now he was aware of something in the far distance, like some reflection of lightning on a cloud. Harts and Morden and Suffolk were dead, suddenly just names. His eyes focused back onto the fuze box (Ondaatje, 2004: 206–207).

Основним психосемантичними параметрами, які дозволяють ідентифікувати зазначений контекст як такий, що містить ЗСС, є зміни у сприйнятті персонажем дійсності, часопросторова амбівалентність, поділ світу на реальний і уявний, порушення послідовності подій. Словесно-образне втілення такого стану ґрунтується на стилістичних засобах різних рівнів: фонетичних (алітерація), синтаксичних (повтор, паралелізм) та семасіологічних (епітет, метафора, художнє порівняння). ЗСС моделюються і шляхом амбівалентності хронотопу: персонаж ніби перебуває в декількох часопросторових вимірах (пізніше – тепер, перебування тут і зараз – занурення в минулу ситуацію). Словесне втілення такої амбівалентності відтворюється шляхом повтору лексичних одиниць, що належать до семантичного поля часопростору (*later, in the far distance*).

Лінгвопсихологічний аналіз уривків з роману “Half of a Yellow Sun” виявив такі тенденції:

– основними психосемантичними параметрами ЗСС є зміна часопростору, перехід від переважної опори на вербально-логічні, понятійні структури, до відображення у формі

наочно-чуттєвих (довербальних) образів; зміна емоційного забарвлення відображеного у свідомості внутрішнього досвіду;

– основою словесних образів є первинне (дорефлексивне, чуттєве, що спирається на емоції та сенсорику) мислення;

– домінуючою рисою змістової наповненості образу є природоцентричність і опора на тілесний код;

– переважають сенсорні образи.

Основною оповідною технікою для втілення ЗСС є психонаратив.

Наступний приклад з роману “Half of a Yellow Sun” ілюструє ще один вид ЗСС, спричинений перебуванням у натовпі:

Ojukwu raised his hands again and the chanting stopped. “If they declare war”, he said. “I want to tell you now that it may become a long-drawn-out war. A long-drawn-out war. Are you prepared? Are we prepared?”

“Yes! Yes! Ojukwu, nye anyi egbe! Give us guns! Iwe di anyi n’obi! There is anger in our hearts!”

The chanting was constant now-give us guns, there is anger in our hearts, give us guns. The rhythm was heady. <...> and he looked around for a little while at everyone else, intense and intent in the moment, before he too began to wave and chant. “Ojukwu, give us guns! Ojukwu, nye anyi egbe!” (Adichie, 2007: 234).

Основою для моделювання психічного стану персонажів є відтворення монотонної звукової стимуляції через численне повторення фрази “now-give us guns”. Таке хорове повторення породжує груповий транс, який спричиняє втрату контролю над власною особистістю та злиття з натовпом. Час і простір ніби втрачають сенс. Зростання внутрішнього напруження втілюється шляхом нанизування синонімічних прикметників та використанням асонансу (*intense and intent*), а словесним маркером переходу в інший стан свідомості стає дейксис “in the moment”.

Таким чином, в обох уривках основним показником переходу до ЗСС є зміна часопросторової орієнтації, яка втілюється внаслідок прискорення ритму оповіді за допомогою використання повторів, паралельних синтаксичних конструкцій, асонансу та алітерації.

4. ЗСС в українській художній публіцистиці

Звернення саме до есе як одного з літературно-публіцистичних жанрів, що поєднує образне мислення та саморефлексію автора, дозволяє по-іншому поглянути на втілення ЗСС. Антологія «Воєнний стан», яка стала матеріалом дослідження, містить роздуми відомих українських авторів про російсько-українську війну.

Цікавим з погляду втілення ЗСС є текст С. Андрухович «Хака, або Формування ідентичності», в якому авторка емоційно описує ритуальний бойовий танок хаку корінного народу маорі з Нової Зеландії, який виконували інструктори воїнів ЗСУ у Великобританії:

Це відео я тепер показувала всім і кожному: не могла не показувати. Від нього шкіра вкривалася сиротами. Красиве й потворне водночас видовище відитовхувало, але від злагоджених агресивних рухів, від тупотіння міцних ніг, від очей, що мало не вивалювалися з пройм, від висолоплених аж до горлянки язиків не вдавалося відірвати погляду. Той, хто заводив пісню і задавав ритм, був оголений до пояса і мав розфарбоване темною фарбою обличчя. (Андрухович, 2024: 20–21).

Наведений приклад є ілюстрацією культурних відмінностей у сприйнятті ЗСС. Якщо для маорі це частина культури, яка впливає на характер їхнього перебігу та способи психологічної саморегуляції людини під час переживання таких станів, для українки – це новий досвід, що водночас приваблює і лякає. Основною частиною змістового наповнення образів, створених для втілення таких ЗСС, є звернення до тілесності та сенсорики. Особливу роль у втіленні відіграє ритм уривку, що створюється за допомогою синтаксичного прийому перелічення. Чергування коротких простих і поширених речень створює ефект прискорення та уповільнення ритму.

Автор ще одного есе зі збірки Артем Чех звертається до ще одного виду ЗСС – трансу від прослуховування музики:

Залізаю до спальника, закриваюся з головою і поринаю у той світ, де панують жіночий вокал, чистий секс, любов і краса, а також медитація серед хаосу російських ракет, масових поховань і катівень (Чех, 2024: 347).

На відміну від попереднього прикладу, оповідач передає власний досвід. Перехід від одного психічного стану до іншого втілюється шляхом створення паралельної події, переходом від реального жорстокого та хаотичного світу до уявного світу краси й гармонії. В уривку також знаходимо пряму вказівку на ЗСС (*медитацію*). Образне втілення ЗСС ґрунтується на вербальному інтепретативному мисленні. Образ є динамічним, побудованим на антитезі. Осмислення ЗСС як адаптивного механізму психіки знаходимо в наступному уривку:

<...> я маю свою музику, яка веде мене, мов поводитир сліпця, крізь весь цей химерний досвід (Чех, 2024: 348).

В основі втілення ЗСС є параболічний образ, що апелює до культурного коду українців та спирається на вербальне мислення, що характеризується ментальним і волітивним модусами.

Така відмінність в образному відтворенні ЗСС, на нашу думку, полягає не тільки в індивідуально-авторських особливостях стилю, а й в особливостях соціокультурного сприйняття різних видів ЗСС. Якщо поринання в транс від прослуховування музики є соціально прийнятним в українській традиції, то транс під час ритуальних танців асоціюється з чимось дорефлексивним, низьким і незрозумілим.

5. Висновки

Проведене дослідження дозволило встановити лінгвальні та наративні особливості втілення ЗСС, спричинених бойовими діями, в художньому контексті. Вивчення художнього втілення таких станів спирається на сприйняття художнього тексту як джерела додаткових знань про ЗСС, які здебільшого є невимовним суб'єктивним досвідом. Основні встановлені психосемантичні параметри ідентифікації ЗСС включають часопросторову дезорієнтацію, перехід від переважної опори на вербально-логічні, понятійні структури до відображення у формі наочно-чуттєвих (довербальних) образів; зміну емоційного забарвлення, відображеного у свідомості внутрішнього досвіду. Лінгвопсихологічний аналіз словесної образності, залученої у втіленні ЗСС, дозволив встановити як індивідуально-авторські особливості втілення таких станів, так і залежність художнього втілення ЗСС від сприйняття певного виду ЗСС крізь призму культури, до якої належить автор твору. В українськомовних текстах простежується зображення ЗСС крізь призму українського культурного коду. Можна говорити про поділ таких станів на нижчі (наприклад, транс під час ритуального танцю) та вищі (транс від прослуховування музики). Перші зображуються крізь призму сенсорного та тілесного кодування. Образне втілення другого типу таких станів спирається на залучення вербального асоціативного мислення та використання образності на основі перенесення значення. ЗСС зображуються як адаптивний механізм психіки, що дозволяє пристосуватися до жаклих реалій війни як в аналізованих англійських романах, так і українськомовних есе.

Перспективою подальших досліджень є розробка методики для встановлення соціокультурної специфіки втілення ЗСС у художньому контексті.

Література:

1. Белехова Л.І., Цапів А.О. Поетика наративу війни у ліриці Л. Костенко. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2023. Вип. 2. С. 5–14.
2. Белехова Л.І. Словесний поетичний образ в історико-типологічній перспективі: лінгвокогнітивний аспект (на матеріалі американської поезії) : монографія. Херсон : Айлант, 2002. 368 с.
3. Воробйова О.П. Інтерфеномени в парадигмальному вимірі, або Що там за об'єктом когнітології? *STUDIA LINGUISTICA*, 2021. Vol. 19. С. 24–37.
4. Колесник О. Від міфосеміотики до нео-антропоцентризму у лінгвістиці. *Наукові записки*. 2015. Випуск 137. С. 435–440.
5. Словник новотворів української мови (кінець 80-х – початок 90-х років ХХ ст.). Кривий Ріг, 2000. 91 с.
6. Український воєнний дискурс: полілог жанрів і стилів : колективна монографія / загальна редакція Ізотова Н.П., Погапенко С.І. Київ : Видавничий центр КНЛУ, 2024. 216 с.
7. Яворська Г. Дискурс війни (кілька методологічних питань). *Мова і війна: динаміка мовної системи і мовна політика* : монографія. Київ : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2024. С. 211–228.

8. Cohn D. *Transparent Minds: Narrative Modes for Presenting Consciousness in Fiction*. Princeton : Princeton University Press, 1978. P. 493–514.
9. Ludwig A.M. *Altered States of Consciousness*. *Archives of General Psychiatry*. 1966. Vol. 15 (3). P. 225–234.
10. *Discourses of War and Peace*. / Edited by Adam Hodges, 2013. Oxford University Press. 291 p.
11. James W. *Psychology: The Briefer Course*. University of Notre Dame Press, 2003. 376 p.
12. Potapenko S. Ukrainian President Zelensky’s resistance discourse: Cognitive rhetorical analysis of the address to the UK Parliament. *DiscourseNet Collaborative Working Paper Series*, 8 (6). URL: https://discourseanalysis.net/sites/default/files/2023-01/Potapenko_2023_DNCWPS_8-6.pdf (дата звернення: 25.11.2023).
13. Shevchenko I. American Social Media on the Russia-Ukraine War: A Multimodal Analysis. *Cognition, communication, discourse*. 2022. 25. Pp. 65–79.
14. Tart Ch. *Consciousness, Altered States, and Worlds of Experience*. *The Journal of Transpersonal Psychology*, 1986. Vol. 18, No. 2. Pp. 159–170.
15. Ushchyna V. From Conflict of Discourses to Military Conflict: Multimodality of Identity Construction in Russo-Ukrainian War Discourse. *East European Journal of Psycholinguistics*. 2022. Volume 9, Number 2. Pp. 130–143.

Джерела ілюстративного матеріалу:

1. Андрухович С. Хака, або Формування ідентичності. *Воєнний стан*. Чернівці : Meridian Chernowitz, 2024. С. 17–22.
2. Чех А. Музика для солдата. *Воєнний стан*. Чернівці : Meridian Chernowitz, 2024. С. 345–348.
3. Adichie Chimamanda Ngozi. *Half of a Yellow Sun*. Harper Collins, 2007. 448 p.
4. Ondaatje M. *The English Patient*. London : Bloomsbury, 2004. 324 p.

References:

1. Bieliakhova, L.I., Tsapiv, A.O. (2023). Poetyka naratyvu viyny u lirytsi L. Kostenko [Poetics of the war narrative in L. Kostenko’s lyrics]. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu. Seriya «Hermanistyka ta mizhkulturna komunikatsiia»*, 2, 5–14 [in Ukrainian].
2. Bieliakhova, L.I. (2002). *Slovesnyi poetychnyi obraz v istoriko-typolohichnii perspektyvi: linhvokohnytny aspekt (na materialy amerykanskoi poezii): monohrafiia* [Verbal poetic image in a historical-typological perspective: linguistic and cognitive aspect (the case study of American poetry)]. Kherson: Ailant. 368 p. [in Ukrainian].
3. Vorobyova, O.P. (2021). Interfenomeny v paradygmal’nomu vymiri, abo Shcho tam za obriem kognitologii? [Interphenomena in the Paradigmatic Dimension, or What is there Beyond the Horizon of Cognition?]. *STUDIA LINGUISTICA*, 19. 24–37 [in Ukrainian].
4. Kolesnyk, O. (2015). Vid mifosemiotyky do neo-antropotsentrysmu u lingvistytsi [From the semiotic of myth to neo-anthropocentrism in linguistics]. *Naukovi zapysky*. 137. 435–440 [in Ukrainian].
5. *Slovyk novotvoriv ukraiinskoi movy (kinets 80-kh – pochatok 80-kh rokiv XX st.)* (2000) [Ukrainian dictionary of neologisms (the end of the 80s – the beginning of the 90s)]. Kryvyi Rih. 91 [in Ukrainian].
6. *Ukrainskyi voennyi dyskurs: poliloh zhanriv i styliv* (2024): kolektyvna monohrafiia [Ukrainian war discourse: a polylogue of genres and styles]. Kyiv. 216. [in Ukrainian].
7. Yavorska, H. (2024). *Dyskurs viyny (kilka metodolohichnykh pytan)* [War discourse (some methodological questions)]. *Mova i viyna: dynamika movnoyi systemy i movna polityka: monohrafiia*. Kyiv. 211–228 [in Ukrainian].
8. Cohn, D. (1978). *Transparent Minds: Narrative Modes for Presenting Consciousness in Fiction*. Princeton University Press. 493–514.
9. Ludwig, A.M. (1966.) *Altered States of Consciousness*. *Archives of General Psychiatry*. Vol. 15 (3). P. 225–234.
10. *Discourses of War and Peace* (2013). Oxford University Press.
11. James, W. (2003). *Psychology: The Briefer Course*. University of Notre Dame Press.
12. Potapenko, S. (2023). Ukrainian President Zelensky’s resistance discourse: Cognitive rhetorical analysis of the address to the UK Parliament. *DiscourseNet Collaborative Working Paper Series*, 8 (6).
13. Shevchenko, I. (2022). American Social Media on the Russia-Ukraine War: A Multimodal Analysis. *Cognition, communication, discourse*. 25. 65–79.
14. Tart, Ch. (1986). *Consciousness, Altered States, and Worlds of Experience*. *The Journal of Transpersonal Psychology*. 18, 2. 159–170.
15. Ushchyna, V. (2022). From Conflict of Discourses to Military Conflict: Multimodality of Identity Construction in Russo-Ukrainian War Discourse. *East European Journal of Psycholinguistics*. 9, 2. 130–143.

List of Illustrative Materials:

1. Andrukovych, S. (2024). *Khaka, abo Formuvannia identychnosti* [Khaka, or Identity formation]. *Voennyi stan*. Chernivtsi. 17–22 [in Ukrainian].
2. Chekh, A. (2024). *Muzyka dlia soldata* [Music for a soldier]. *Voennyi stan*. Chernivtsi. 345–348 [in Ukrainian].
3. Adichie, Chimamanda Ngozi (2007). *Half of a Yellow Sun*. Harper Collins.
4. Ondaatje, M. (2004). *The English Patient*. London: Bloomsbury.

Стаття надійшла до редакції 01.07.2024
The article was received 01 July 2024